

Skaidrojošs materiāls par papildinošu saimniecisku darbību **(ancillary activity)**

1. Papildinošas saimnieciskas darbības būtība

Atbilstoši Eiropas Komisijas paziņojuma par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (2016/C 262/01) (turpmāk – Eiropas Komisijas paziņojums) 207.punktam “*ja jaukta izmantojuma gadījumā infrastruktūru izmanto galvenokārt tikai nesaimnieciskajai darbībai, Komisija uzskata, ka valsts atbalsta noteikumi uz attiecīgo finansējumu var vispār neattiekties ar nosacījumu, ka saimnieciskā darbība ir vienīgi papildinoša, tas ir, šī darbība ir tieši saistīta ar infrastruktūras ekspluatāciju un tai nepieciešama vai nesaraujami saistīta ar tās galveno nesaimniecisko izmantojumu.*”¹

Šajā materiālā tālāk skaidrots papildinošās saimnieciskās darbības raksturs, apjoms, rīcība gadījumā, ja tiek pārsniegts papildinošām saimnieciskām darbībām noteiktais apjoms, kā arī aplūkotas atšķirības starp papildinošu saimniecisku darbību un papildpakalpojumu.

2. Saimnieciskās darbības papildinošais raksturs

Izvērtējot, vai attiecīgā saimnieciskā darbība varētu būt vienīgi papildinoša (*purely ancillary*), sākotnēji ir jānoskaidro, vai konkrētā infrastruktūra pēc būtības tiek izmantota nesaimnieciskām darbībām. To, vai infrastruktūra tiek izmantota nesaimnieciskām darbībām, noskaidro, izvērtējot tajā veikto darbību raksturu (skatīt Eiropas Komisijas paziņojuma 2.nodaļu).

Ar papildinošu saimniecisku darbību saprot tādas darbības, kurām patērē tos pašus resursus kā pamata nesaimnieciskajai darbībai, piemēram, tos pašus materiālus, iekārtas, darbaspēku vai pamatkapitālu, turklāt papildinošā darbība ir tieši saistīta ar infrastruktūras ekspluatāciju un tai nepieciešama vai nesaraujami saistīta ar tās galveno nesaimniecisko izmantojumu.² Tātad pēc būtības papildinoša saimnieciska darbība ir nepieciešama, lai spētu nodrošināt pamata nesaimniecisko darbību infrastruktūrā.

Lai novērstu papildinošo saimniecisko darbību šķērssubsidēšanu un nodrošinātu to apjoma pret infrastruktūras gada jaudu uzraudzību, papildinošo saimniecisko darbību grāmatvedībai (izmaksām, finansējumam, ieņēmumiem) ir jābūt skaidri nošķirtai no infrastruktūras nesaimnieciskās pamatdarbības grāmatvedības.³

3. Papildinošās saimnieciskās darbības apjoms un aprēķināšana

Kā noteikusi Eiropas Komisija, papildinošās saimnieciskās darbības apjomam ir jābūt ierobežotam attiecībā pret infrastruktūras jaudu⁴, proti, infrastruktūras saimniecisko izmantojumu var uzskatīt par papildinošu, ja šai darbībai ik gadu atvēlētā jauda nepārsniedz 20% no infrastruktūras kopējās gada jaudas (platības vai laika izteiksmē).⁵

¹ Eiropas Komisijas paziņojuma 207.punkts. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.262.01.0001.01.LAV&toc=OJ:C:2016:262:TOC .

² Eiropas Komisijas paziņojuma 207.punkts.

³ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajam skaidrojuma e-State Aid Wiki sistēmā .

⁴ Eiropas Komisijas paziņojuma 207.punkts.

⁵ Eiropas Komisijas paziņojuma 305.zemsvītras atsauce.

Papildinošās saimnieciskās darbības robežvērtības ievērošana ir jāpārskata ikgadēji, tādējādi pārlicinoties, vai netiek pārsniegts 20% sliekšnis un vai nav nepieciešams atgūt saimnieciskajām darbībām sniegto finansējumu un piemērot valsts atbalsta noteikumus turpmākai atbalsta sniegšanai.

Ir noteikts, ka 20% robežvērtību aprēķina no kopējās ikgadējās infrastruktūras jaudas, ar to saprotot, ka par atskaites punktu robežvērtības aprēķinam var izmantot, piemēram, infrastruktūras platību (piemēram, ēku vai funkcionāli saistītu ēku kopumu atkarībā no tā, kuras infrastruktūras daļas tiek izmantotas attiecīgās nesaimnieciskās pamatdarbības un to papildinošās saimnieciskās darbības veikšanai), darba stundu (patērētā laika), izmantoto resursu (piemēram, patērēto izejvielu kopējā vērtība vai iesaistītā darbaspēka) u.c. jaudas.⁶ Jāatzīmē, ka minētais saraksts nav izsmeļošs (aprēķina atskaites punktam ir jābūt objektīvam un pamatojamam).

Papildinošās saimnieciskās darbības procentuālais apmērs ir jāpārbauda ikgadēji visu infrastruktūras amortizācijas periodu (ieguldījumu gadījumā) vai par visu finansēto periodu (darbības finansējuma gadījumā).⁷

2.4. Rīcība, ja papildinošo saimniecisko darbību apjoms pārsniedz 20% robežu

Gadījumā, ja kādā periodā (gadā) papildinošo saimniecisko darbību apmērs ir pārsniedzis 20% robežu, sniegto finansējumu ir nepieciešams atgūt par to daļu, kas tikusi izmantota šo papildinošo saimniecisko darbību finansēšanai (*claw-back mechanism*). Turklāt atgūšana ir jāveic par visu papildinošajai saimnieciskajai darbībai atvēlēto finansējumu, ne tikai par to daļu, kas pārsniedz 20% robežu.⁸ Papildus jāņem vērā, ka atgūšanai ir jāpiemēro arī procentus, kas aprēķināti pēc atbilstīgas likmes, ko nosaka Komisija⁹ (turpmāk – procenti).¹⁰

Piemērs I: nesaimnieciskam pētniecības projektam, piemēram, aprīkojuma iegādei, tiek piešķirts publiskais finansējums 10 miljoni *euro* (t.i., viss piešķirtais publiskais finansējums nav uzskatāms par valsts atbalstu komercdarbībai), un ir paredzēts, ka tā ietvaros veiktās papildinošās saimnieciskās darbības nepārsniegs 20% no tā kopējās ikgadējās jaudas. Tomēr vēlāk tiek secināts, ka papildinošās saimnieciskās darbības tika veiktas 30% apmērā no kopējās ikgadējās jaudas. Tātad ir jāuzskata, ka 30% (3 miljoni *euro*) no visa publiskā finansējuma ir bijuši izmantoti saimniecisko darbību veikšanai un būtu atgūstami ar procentiem.

Piemēram, atsevišķā gadījumā, ja publiskais finansējums ir bijis paredzēts pētniecības infrastruktūras izbūvei vai modernizēšanai, un atbalstu tai varētu sniegt atbilstoši Komisijas (ES) regulas Nr.651/2014 (2014.gada 17.jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu (turpmāk – Komisijas regula Nr.651/2014), 26.pantam un vienlaikus tiek izpildītas visas Komisijas regulas Nr.651/2014 prasības, pētniecības organizācija varētu saņemt atbalstu 50% apmērā no attiecināmajām izmaksām. Līdz ar to atgūstamā publiskā finansējuma daļa būtu

$$10 \text{ miljoni } \textit{euro} \times 0,3 \times 0,5 = 1,5 \text{ miljoni } \textit{euro} \text{ (plus procenti).}^{11}$$

⁶ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajiem skaidrojumiem e-State Aid Wiki sistēmā.

⁷ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajam skaidrojumam e-State Aid Wiki sistēmā.

⁸ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajam skaidrojumam e-State Aid Wiki sistēmā.

⁹ Skatīt Komisijas regulas (EK) Nr.271/2008 (2008.gada 30.janvāris), ar kuru groza Regulu (EK) Nr.794/2004, ar ko īsteno Padomes Regulu (EK) Nr.659/1999, ar kuru nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93.panta piemērošanai, 3.punktu.

¹⁰ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajiem skaidrojumiem e-State Aid Wiki sistēmā.

¹¹ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajam skaidrojumam e-State Aid Wiki sistēmā.

Piemērs II: nesaimnieciskam pētniecības projektam 2016.gadā tiek piešķirts publiskais finansējums 100 miljoni *euro* (t.i., viss piešķirtais publiskais finansējums nav uzskatāms par valsts atbalstu komercdarbībai) un tiek paredzēts ka projekta dzīves cikls ir 10 gadi (tiek piemērota lineāra metode amortizācijas aprēķināšanai, t.i. gadā tiek norakstīti 10 milj. EUR). Ir paredzēts, ka tā ietvaros veiktās papildinošās saimnieciskās darbības ikgadēji nepārsniegs 20% no infrastruktūras kopējās jaudas.

Vēlāk tiek secināts, ka papildinošās saimnieciskās darbības atsevišķos pārskata gados veiktas, pārsniedzot noteikto papildinošo saimniecisko darbību sliekšni (>20%) no kopējās ikgadējās jaudas. Situācija attēlota tabulā:

100mlj.	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Atbalsts ikgadēji	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj	10mlj
Saimnieciskās darbības, %	12	18	19	24	18	19	27	30	17	16
Pārsniegums	-	-	-	4	-	-	7	10	-	-
Atgūstamais atbalsta apmērs, mlj.	-	-	-	2,4	-	-	2,7	3	-	-
Atgūstamais atbalsta apmērs (ja var sniegt kā valsts atbalstu 50% no attiecināmajām izmaksām)	-	-	-	1,2	-	-	1,35	1,5	-	-

Nemot vērā, ka, ja tiek pārsniegts pieļaujamais papildinošo saimniecisko darbību apjoms, ir jāatgūst visa tā publiskā finansējuma daļa, kas izmantota saimniecisko darbību finansēšanai (nevis tikai tā daļa, kas pārsniedz papildinošajām saimnieciskajām darbībām noteikto 20% sliekšni), attiecīgi atgūstamais atbalsta apmērs pārsnieguma gados (2019, 2022 un 2023) ir šāds:

2019 gadā: 10 miljoni *euro* x 0,24 = 2,4 miljoni *euro* (plus procenti)

2022 gadā: 10 miljoni *euro* x 0,27 = 2,7 miljoni *euro* (plus procenti)

2023 gadā: 10 miljoni *euro* x 0,3 = 3 miljoni *euro* (plus procenti)

Vienlaikus ir jāņem vērā, ka gadījumā, ja, piemēram, 2019.gadā tiek secināts, ka arī turpmāk papildinošo saimniecisko darbību apjoms pārsniegs 20%, uz visu turpmāko periodu ir nepieciešams piemērot valsts atbalsta regulējumu.

Piemēram, atsevišķā gadījumā, ja publiskais finansējums ir bijis paredzēts, piemēram, pētniecības infrastruktūras izbūvei vai modernizēšanai, un atbalstu tai varētu sniegt atbilstoši Komisijas (ES) regulas Nr.651/2014 (2014.gada 17.jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu (turpmāk – Komisijas regula Nr.651/2014), 26.pantam un vienlaikus tiek izpildītas visas Komisijas regulas Nr.651/2014 prasības, pētniecības organizācija varētu saņemt atbalstu 50% apmērā no attiecināmajām izmaksām (skat.tabulā).¹²

Gadījumā, ja jau sākotnēji ir zināms, ka saimniecisko darbību apmērs pārsniegs 20% no ikgadējās jaudas (pirms projekta īstenošanas ir nepieciešams veikt situācijas izvērtējumu), tad, piešķirot atbalstu, ir jāpiemēro valsts atbalsta normatīvo regulējumu.

¹² Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajam skaidrojumam e-State Aid Wiki sistēmā.

4. *Atšķirība starp papildinošu saimniecisku darbību un papildpakalpojumu*

Papildinošu saimniecisku darbību ir jānošķir no papildpakalpojuma:

- **papildinoša saimnieciska darbība (*ancillary activity*)** ir paredzēta, lai infrastruktūra tiktu efektīvi izmantota. Šādas darbības patērē tādu pašus resursus kā pamata nesaimnieciskā darbība, piemēram, ekipējumu, izejvielas, darba spēku utt. Papildinošas saimnieciskas darbības ir nesaraujami saistītas ar nesaimniecisko infrastruktūras pamatdarbību un ir nepieciešamas tās nesaimnieciskās pamatdarbības nodrošināšanai. Piemēram, ēkā, kurā zinātniskais institūts nodarbojas ar nesaimniecisku pētījumu veikšanu, vienlaikus tiek veikti atsevišķi pētījumi konkrētu uzņēmumu interesēs vai universitātē, kas nodrošina vispārējo izglītību valsts izglītības sistēmas ietvaros, tiek organizētas maksas apmācības;
- ar **papildpakalpojumiem (*customary amenities*)** saprot tādu pakalpojumus infrastruktūrā, kurus galvenokārt izmanto tikai nesaimnieciskajai darbībai. Turklāt šādi papildpakalpojumi parasti neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm, jo tie diez vai piesaistītu citu dalībvalstu klientus un to finansēšana diez vai izraisītu būtisku ietekmi uz pārrobežu ieguldījumiem vai uzņēmējdarbību¹³ (proti, tiem ir vietēja ietekme). Līdz ar to šādiem papildpakalpojumiem nav nepieciešams piemērot valsts atbalsta regulējumu, jo attiecībā uz tiem neizpildās valsts atbalsta ceturta pazīme – ietekme uz Eiropas Savienības iekšējo tirgu un konkurenci.¹⁴ Papildpakalpojumi ar nesaimniecisko infrastruktūras pamatdarbību būtībā ir vairāk saistīti to novietojuma dēļ – tie piedāvā pakalpojumus infrastruktūras lietotājiem, kas palīdz nodrošināt piekļuvi infrastruktūrai, kā arī tās izmantojamību. Papildpakalpojumi nav nesaraujami saistīti ar nesaimnieciskās infrastruktūras pamatdarbību, tie neizmanto tos pašus resursus, kā tas ir papildinošas saimnieciskas darbības gadījumā. Papildpakalpojumiem nav noteikts procentuāls ierobežojums pret infrastruktūras gada jaudu, kā tas ir papildinošas saimnieciskas darbības gadījumā, tomēr ir jāievēro, ka papildpakalpojumiem ir jābūt galvenokārt saistītiem ar infrastruktūras nesaimniecisko pamatdarbību. Papildpakalpojums nesaimnieciskai infrastruktūrai ir, piemēram, maksas garderobe muzejā, kafejnīca, kas nomā nelielu platību universitātes telpās (ja tā nepatērē tos pašus resursus, ko nesaimnieciskās infrastruktūras pamatdarbības), aptieka slimnīcas telpās (ja slimnīca neveic saimnieciskas darbības), kopēšanas pakalpojumi studentiem universitātē u.tml.¹⁵

¹³ Eiropas Komisijas paziņojuma 207.punkts un 50.zemsvītras atsauce.

¹⁴ Komercedarbības atbalsta kontroles likuma 5.pants.

¹⁵ Atbilstoši Eiropas Komisijas sniegtajam skaidrojuma e-State Aid Wiki sistēmā.